СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Доц. д-р Диана Крумова
Стопанска академия „Д. А. Ценов" – Свищов

Резюме: *Автоматизираното водене на счетоводството предизвиква коренна промяна в технологията на счетоводството. Основните въпроси на технологията на автоматизирано двустранно счетоводно записване в селскостопанските предприятия се разглеждат на база програмната система АЖУР-L.*

Работата с този програмен продукт, чрез който се реализира специфична компютърна счетоводна форма, обхваща четири основни групи функции, свързани с настройване на системата при потребителя, зареждане на счетоводната база (разработване и въвеждане на индивидуален сметкоплан, дефиниране и попълване на номенклатури, въвеждане на начални салда и обороти), текущо и периодично счетоводно отчитане.

Ключови думи*: автоматизирано счетоводство, технология на счетоводството, двустранно счетоводно записване*

В съвременните условия се повишават изискванията към счетоводството във връзка с осигуряване на необходимата информация за нуждите на външните и вътрешните потребители. Счетоводната информация се оценява според способността й да отговаря на разнообразните интереси на своите потребители.

За външните потребители представлява интерес имущественото и финансовото състояние на селскостопанското предприятие, неговата рентабилност и бъдещо развитие. Тези данни се предоставят за един по-дълъг период от време с годишния финансов отчет на предприятието.

За вътрешните потребители е необходима своевременна информация за стопанската дейност и за околната среда, насочена към настоящото и бъдещото ефективно управление на сделките и събитията. Това става чрез автоматизиране на счетоводството с използване на компютърна техника и счетоводен софтуер.

*

Технологията на автоматизирано счетоводство може да се определи като *съвкупност от последователни взаимно свързани про-*

цедури и операции чрез които се прилагат на практика способите на счетоводния метод, както и правилата и указанията за тяхното реализиране с помощта на подходящи технически и програмни средства.

Организационните изменения в новата технология за автоматизирано водене на счетоводството се отнасят до следното:

❶ Променя се **формата на счетоводството**. Традиционните счетоводни форми – журнално-ордерна и мемориално-ордерна, отстъпват място на една нова, модерна, машинно-ориентирана (компютърна) форма.

❷ **Отпадат** напълно **стандартни видове работи**, извършвани при ръчното водене на счетоводството.

❸ Появява се една **нова единица стандартна работа** – въвеждане на данни от първични документи, подлежащи на осчетоводяване. При автоматизираната обработка стандартните видове счетоводни работи са:

- разпределяне на първичните документи по отделни папки;
- контиране на първичните документи;
- въвеждане на данни от контираните първични документи.

❹ Възниква **нова функция на счетоводителя**, свързана с управлението на системата, която се изразява в направляване на самия технологичен процес, наблюдаване и контролиране поведението на системата и поддържане в желаното състояние на нейните компоненти – хора, машини, програми и информационни носители.

Реалната работа с програмния продукт обхваща следните **групи функции:**

⇨ **Настройване на системата при потребителя;**

⇨ **Зареждане на счетоводната база;**

⇨ **Текущо счетоводно отчитане;**

⇨ **Периодично счетоводно отчитане.**

Настройването на системата е процес на адаптиране на програмния продукт за работа при конкретните условия на потребителя. Функциите по настройването на системата могат да се обособят в следните ***три групи:***

- ***Предварително настройване на системата*** – въвеждат се данни за фирмата потребител, определят се права за достъп до отделните функции, брой редове за печат на машинограми, кирилизиране на принтер, базова валута, погасяване на валутни партиди, функции по отчитане на ДДС.

- ***Настройване, свързано със зареждане на счетоводната база*** – дефиниране на номенклатури**,** дефиниране на партиди, начин на въвеждане на данните.

• ***Текущи настройвания*** – избор на фирма и начин на извеждане на данните.

Счетоводната база при автоматизирана обработка на данните представлява съвкупност от взаимосвързани файлове в паметта на компютъра и средствата за тяхното поддържане. Те осигуряват хронологично, синтетично и аналитично отчитане и нормално функциониране на системата. По своята същност това са счетоводни регистри от различно естество, но на технически носител.

Зареждането на счетоводната база е сравнително бавен и трудоемък процес, който следва да включва следните **функции**:

- въвеждане на **индивидуалния сметкоплан**;
- дефиниране и въвеждане на **номенклатури**;
- въвеждане на **началното състояние** по сметките.

Индивидуалният сметкоплан представлява списък на сметките, които ще се използват в счетоводството на предприятието с определени характеристики относно отчетния обект и начина на воденето им. На основата на Примерния Национален сметкоплан селскостопанското предприятие разработва ***индивидуален сметкоплан***, като отчита своите специфични условия. В зависимост от потребностите и конкретните условията в индивидуалния сметкоплан на синтетично ниво могат да се използват *три системи за шифриране:*

- съкратена – с двуразредни шифри – по раздели и групи сметки;
- базова – с триразредни шифри, както са в Примерния Национален сметкоплан;
- разгърната (разширена) – с четири и повече разредни шифри.

При разработване на индивидуалния сметкоплан и формиране на счетоводната база най-често се прилага базовата система, но с възможност да се използват и само двата по-висши разряда, а преминаването към разширена става с помощта на допълнително поле с условно наименование – подсметка, с определен брой разряди. При наличие на две полета – базово (сметка) с три разряда и разширено (подсметка) също с три разряда, на синтетично ниво шифърът на сметката може да се представи по един от следните начини:

а) съкратена система	99 . / . . .
б) базова система	999 / . . .
в) разгърната система	999 / 9 . .
	999 / 99 .
	999 / 999

Освен с шифър всяка сметка се идентифицира и с наименование, което може да е с ограничена дължина и да не съвпада с това в При-

мерния Национален сметкоплан, ако е по-разбираемо. В индивидуалния сметкоплан на селскостопанското предприятие се посочват и някои допълнителни характеристики, свързани с технологията на автоматизирана обработка или с особеностите на отчетния обект.

Освен шифъра и наименованието на синтетичните сметки, в индивидуалния сметкоплан се посочва и наличието на аналитично ниво, т. е. дали сметката се води само синтетично или синтетично и аналитично. В практиката се прилагат **два** основни **подхода** за организиране на аналитичното отчитане:

• Разширяване шифъра на счетоводната сметка със следващи разряди до желаното аналитично ниво, в който случай синтетичното и аналитичното отчитане се сливат и се осигурява възможност да се извежда информация до определено ниво.

• Разделено представяне на двете нива: синтетично и аналитично, при което синтетичното ниво се определя в индивидуалния сметкоплан, а аналитичното – чрез дефиниране на аналитични сметки (партиди).

При разработването на индивидуалния сметкоплан за всеки аналитичен признак се посочва номенклатурата, която го обслужва. **Номенклатурата** може да се определи като списък на елементите от дадено множество с поставени шифри. Еднозначното идентифициране на елементите на отделните отчетни множества е особено важно в счетоводството. При ръчната обработка това обозначаване се постига чрез наименованието. При автоматизираната обработка това не е възможно, поради което се налага разработването и кодирането на номенклатури.

Позициите (елементите) на номенклатурите подлежат на шифриране. ***Шифърът*** представлява еднозначно съкратено обозначение на даден обект или негов елемент. Той обикновено се състои от цифри, по-рядко от букви и цифри, или само от букви. За определяне на шифрите в практиката са приложими различни *системи за кодиране*:

• **Поредна**. Номерирането на позициите се извършва последователно във възходящ ред. Разрядността на шифрите зависи от размера на множеството, но по принцип тази система дава най-малоразрядните шифри. Неудобството се състои в това, че те не са говорещи, трудно се помнят и са неразбираеми.

• **Серийна**. Отделни елементи от множеството, подредени в групи по определен признак, се обособяват в серии. За всяка серия се определя диапазон от номера, например от 101 до 199 за основните материали, от 201 до 299 за спомагателните материали и т. н. Големината на дадена серия зависи от множеството, което подлежи на шифриране.

Сериите трябва да бъдат достатъчно големи за да могат да се допълват с нови позиции, т.е. да съдържат свободни шифри.

● **Фасетно-десетична**. За отделни признаци се оформят фасети. Така в един шифър могат да се съчетават няколко признака. Например първите три разряда да показват шифъра на синтетичната сметка, а следващите разряди поредния номер в групата. При тази система на шифриране, винаги трябва да има пълнота на кода. Тя дава най-многоразрядните шифри, които обаче са говорещи и дават основни характеристики за обектите.

За въвеждане на **началното състояние,** от което ще стартира системата трябва да се избере подходящ момент. Такъв момент за всяко счетоводство е първо число на даден отчетен период. Към този момент следва да е извършено пълно балансово изравняване на синтетичните и аналитичните сметки с оборотната ведомост, респ. с главната книга и спомагателните книги. Когато автоматизирането на счетоводството започва от 1 януари се въвеждат началните остатъци по сметките, след което текущо се отразяват счетоводните статии. Автоматизирането на счетоводството може да започне и на друга дата, към която има изготвен отчет. Когато тази дата е различна от 1 януари и вече има въведени счетоводни статии съществуват **две възможности:**

- Въвеждат се салдата към съответната дата, след което се отразяват текущо новите счетоводни статии. В този случай през първата отчетна година резултатната информация е разделена на две – получена ръчно за периода от 1 януари до датата на автоматизирането и получена автоматично – от датата на автоматизиране до края на годината. Това позволява годишният финансов отчет да се състави чрез сводиране на ръчно изготвения до датата на внедряване на системата и отчета от автоматизираната система, след тази дата.

- Въвеждат се салдата към 1 януари и сумарните обороти на синтетично или аналитично ниво до датата на автоматизиране. По този начин със справки се извежда информацията от началото на годината и годишният финансов отчет се получава изцяло автоматично.

В счетоводството на предприятието се изпълняват най-разнообразни функции, които могат да се класифицират в различни групи според характера им, периодичността, начина на осъществяване, целите т. н. От гледна точка на фактора „време” функциите по зареждане на счетоводната база се извършват еднократно, при внедряване на програмната система. Друга група функции в счетоводството се изпълняват ежедневно, непрекъснато и не се влияят от особеностите на отрасъла или отчетния обект. Те са универсални, общи и формират **текущата отчетност**, която включва:

1. Регистриране на сделките и събитията.

2. Получаване на справки с различен обхват – хронологични, синтетични и аналитични.

3. Съставяне на оборотни ведомости и извлечения от сметки на различни нива, включително и главна книга.

Промените в активите и пасивите на предприятието се документират и отразяват в регистрите чрез *счетоводни статии*, които са израз на двустранното счетоводно записване. ***Въвеждането*** на счетоводните статии може да се извърши по три начина, в зависимост от носителя на данните. Най-често **счетоводните статии се въвеждат:** *ръчно* (чрез клавиатурата) въз основата на документ и *автоматизирано* – от технически носител, и по-рядко на база *дистанционно предадени данни*. След въвеждане и потвърждаване верността на данните счетоводната база трябва да *се актуализира*.

Логическо продължение на текущото счетоводно отчитане представлява **периодичното отчитане**. В края на всеки отчетен период предприятието привежда счетоводството си във вид, подходящ за финансово-счетоводен анализ, вземане на управленски решения, публикуване за инвеститори и др. заинтересовани лица. За целта се извършва **периодично счетоводно приключване** и се съставят **финансови отчети.** *Счетоводното приключване* обхваща стопански операции, които позволяват свеждането на големия обем отчетна информация, регистрирана в процеса на текущото отчитане през даден период от време, до ограничен брой обобщени показатели за отчетните обекти, подходящи за ползване от вътрешните и външни потребители на информация. Големият обем данни въведени в паметта на компютъра през отчетния период следва да се ***архивират*** – да се запишат на друго място на постоянния диск или на други носители, най-често магнитни или оптични.

Годишното приключване при автоматизираното счетоводство обхваща изтриване на хронологичните описи на операциите, оборотите по сметките и кореспонденциите между тях за предходната година, както и формиране на началните салда за следващата година.

*

Ефективният мениджмънт на селскостопанското предприятие изисква оперативна информация за вземане на експресни решения, а финансовите отчети се изготвят веднъж годишно. Следователно може да се приеме, че едно от главните предимства на компютризацията, заедно със спестяването на ръчен счетоводен труд, е възможността да се сигнализира за трудностите в момента на тяхното възникване, а от тук и за оперативното им преодоляване.